

Hosszú útról visszatérni...?

A sikervilág másik arca

Soha rosszabb olimpiai szereplést – írta Horváth Zsolt történész, nemkülönben a sportért is bolonduló barátom augusztus nyolcadikán délután, a tokiói játékok utolsó napján nekem, s mi tagadás – bár most sem minden reményem teljesült –, egyet is értek vele. Hiszen a 156 olimpiai pontnál – majd’ harminc éve! – Barcelonában akadt több (211) legutóbb, a mostani húsz érmet meg az atlantai (1996) termés haladta túl eggyel, negyedszázaddal (!) ezelőtt, s szélesebbé lett a számunkra értékelhetőnek bizonyult sportágak száma is. (Az aranyakon négy, az érmeiken kilenc, a pontszerző helyeken tizenkét sportág osztozott, a 173 versenyzőből 46 kapott érmet, 70 lett pontszerzés részese. Huszonhárom sportágban indult magyar, ennek több mint felében – tizenkettőben, mint írtam – legalább pontot érő helyen ért célt valaki tehát.)

Azt, hogy némelyik azonos helyezés értéke a léleknek más és más – a kerékpáros Vas Kata Blanka negyedik helye nagy bravúr, Olasz Annáé igen szép, ám a saját maga által is előbbre várt Kozák Danutáé a K1 500 méteren például már nem annyira –, ne firtassuk most, azt azonban muszáj említeni, hogy magyaros olimpiai szemléletünknek hibádzik e takaros sorban (6 arany, 7 ezüst, 7 bronz) valami. A hat aranyat gondolhatják „vékonynak” számosan, hisz a pekingi zökkenőt (három) kivéve legutóbb Montrealban, negyvenöt éve volt ennél is kevesebb (négy), s 2000-tól (Sydney, Athén, London, Rio) nyolchoz szokott a lelkünk és a szemünk minimum. Kettő hiányzik tehát, ezt a szívünk mélyén tagadni nem lehet, meg azt sem, hogy jár-kezel az agyunk, ki, kik „hagyta, hagyták ott” e kettőt, akire, akikre számítottunk a láng föllobbanásakor is még. Tudom, sokan a pólósokra (noha csapatsportágban macerás „biztosra” menni), mások a sportlövőkre (vajon miért – hisz „idegsportként” ez az a műfaj, ami tán a legkevésbé kalkulálható előre) gondoltak, mint várt arany szállítókra talán, de hogy kire legtöbben – sportvezetőtől, szövetségi kapitányon, újságírókon át a szurkolóig – aligha vitás.

N. PÁL JÓZSEF (1957) irodalomtörténész, az ELTE oktatója. Legutóbbi kötete: N. Pál József – Novák Miklós: *A magyar sport története* (2021).

Csak a játékok modernebb korának eredményeire figyelve: 1988 és 2016 közt nyolc olimpiát rendeztek, ebből négyszer az úszás végzett a magyar ponttáblázat élén (a másik négy alkalommal a kajak-kenu), 1992-ben 59-ig – minden idők legjobb honi teljesítményéig – ért, s e sportág lett a „zászlóshajó” 43 ponttal legutóbb, Rióban is, a legtöbbel Barcelona óta tehát. Volt azonban e sikernek egy látványos sajátossága! A hét éremből (3+2+2) négy (3 arany, 1 ezüst), a 43 pontból 26 (a hatodikként végzett 4×200-as női gyorsváltó részeseként 27) egyetlen versenyző, a magyar úszóválogatottal, szövetséggel demonstratívan is szemben álló, amolyan „kétszemélyes csapat a csapatban” viszonyt tartó Hosszú Katinka – és férje-edzője – nevéhez fűződött. Hosszú óriási sztárrá vált, az úszás honi vezérkara esengve bizonygatta, hogy ő, az általa hozott eredmény is a „miénk”, aztán tarthatatlan lett a helyzet, az Iron Lady nem békült, év végén lemondott az elnök, Gyárfás Tamás, de a viszony hívös maradt továbbra is. A 2017-es budapesti vében folytatódott azért a Katinka-féle sikerszéria (2 arany, 1 ezüst, 1 bronz), majd bomba robbant, az úszó és férje összekülönbözött, külső szemlélőnek váratlanul. Nagy válság kerekedett, az eredményekben alapos visszaesés (igaz, a 2018-as Eb 200 vegyesét a világcsúcsánál négy másodperccel gyengébb idővel is megnyerte Hosszú valahogy), majd – az előzőtől teljesen különböző alkatú, vérmérsékletű, Svájc-ból csak ezért hazajött – tréner került a képbe. Az év végére, 2019 elejére aztán minden összeállni látszott, futott a szekér tovább – a koreai vében például – rendületlenül. Menten fölélénkült a bizalom.

A *Nemzeti Sport* július 24-ei – az olimpia első versenynapja ez – száma van előttem, jó nagy betűkkel a címlapon: cél a 30. magyar úszóarany (1896-tól 28 volt addig). Hosszú Katinka és Milák Kristóf mosolyog reánk, egyértelmű hát: a hölgytől a 29. az ifjútól a 30. fényes medáliát remélte mindenki szinte. Nem csoda persze, tudtuk, a mezőnyt másodpercekkel előző, világrekorder Milákot 200 pillangón megverni csak hatalmas „baleset” esetén lehet, Hosszú meg az említett három arannyal – közte az első napon rendezett 400 vegyes bődületes világcsúcsával – a riói olimpia legeredményesebb magyar sztárja volt. Biztosan nyerte e számot a 2017-es és a 2019-es – tehát a két olimpia közé esett – világbajnokságokon (együtt a 200 vegyessel!), formája ez év tavaszától „alakulni” látszott, 2013 óta nem volt nagy verseny, midőn az évi legjobbjából (most 4:34,76-tal lett első a májusi Eb-n) ne „szedett volna le” az utolsó másfél-két hónapban másodperceket, hihettük, hihették sokan, ennek most is így kell lennie. Hitte, mondta maga az úszó s a kapitány is ezt (az Eb-s időt „több mint reménykeltőnek” nevezte, s három-négy másodperces javulás lehetőségéről beszélt), Veraszto Zoltán meg – ugyanennek a lapszámnak a harmadik oldalán, a verseny előtti szakértésként mintegy – 4:30 körüli időre s győzelmi esélyre tippelt. Aztán indult az előfutam, itt, nálunk július 24-én dél után, fél egy körül, s 200-nál sejtettem, a célba érés után (4:36,01-gyel hetedikként, az egyes pályára „csúszott” Katinka a döntőbe be) meg láttam – s ki is jelentettem az úszás neves honi tekintélyének telefonon, amivel ő, mert „egymás közt” megtehetette, nagyon

egyértett –: nemhogy arany, érem sem lesz ebből ezen az olimpián. Nem lett, 400-on az 5., 200-on a 7., 200 hátan a 20. hely „sikerült”.

Látta, sejtette-e e visszaesést – nem a helyezésekre, hanem első-, második harmadsorban is a Hosszútól igen gyenge időeredményekre gondolok! – előre valaki, nem tudom, de hogy nyilvánosan senki sem hozta szóba, biztosak lehetünk. Én sem, nem is tettem volna semmi pénzért hangosan. Mert hát ki tudja, meg hátha..., hisz az úszó korábban mindig „hozta magát”!

Megvallom: amikor a 2017–18-as forduló válsága után 2018 végére versenyzőnk „egyenesbe jött” (jól ment a világkupán, a rövid pályás világbajnokságon négy első, egy második helyig ért, Petrov Árpád irányításával immár) a tokiói két aranyat reálisnak gondoltam, le is írtam (Hess, pillangó!, *Nemzeti Sport*, 2019. április 27.), amit a nyáron rendezett kvangdzsui vébé két vegyes győzelme – jó (4:30,39, illetve 2:07,02) időekkel! – igazolni látszott. S még valami. Igen jó volt a tavasz is már: mind a nyolc egyéni, Tokióra szóló kvalifikációs idejét ekkor, 2019 március-májusában úszta, amiken a két vegyes és a 200 hát esetében a vébén javított. Közben – még a világbajnokság előtt – történt, ami történt, magánélete 2019 májusától újra (ezúttal „jó irányban”) fölbolydult, új barátra talált, s mivel ez az instás, bulváros világ olyan, amilyen, s ami – akarva, nem akarva, ez mindegy! – aktív része az ő életének is, nem lehetett nem észrevenni (a sikeres vébé után főleg nem), hogy Katinka nemhogy ragyog, de szinte fölrobban az örömtől, hogy hiszi: sorsa új értelmet kapott, amit pillanatokra (például az októberi budapesti világkupa-futamok közben sem) kívánt a nagyvilág elől elrejtteni. Mi történt a háttérben, nem tartozik reánk, hogy az új, a lelket érthetően fölforgató-földobó élmény miként hatott-hathatott a szorgalomra ösztől, még ez sem talán. A 2019. decemberi rövid pályás Európa-bajnokság négy – igaz, az esztendővel korábbiaknál szignifikánsan gyengébb időekkel elért! – aranyérme azt is üzenhette, hogy a „váltásnak” (figyelem: kísézője párja, Gelencsér Máté immár a versenyen) nem lett súlyosabb következménye, hogy minden mehet tovább lényegében. Hosszú Katinka november végén Petrov Árpádot, a 2018 nyarán szerződttetett tréneret – akiről addig csak jót mondott nyilvánosan, s akivel sikert sikerre halmozott majd’ másfél esztendeig – méltatlan nyelvi fordulatok kíséretében kirúgta ugyanis! „Árpád nem akarta annyira a győzelmet, mint én!” „Nem tudott felnőni a feladathoz!” „Nem akarok még egyszer cipelni valakit a hátamon!” „Nem kap még egy esélyt!” Ilyesmiket mondott – a sajtó szerint – a versenyző akkor, nekem meg szinte elállt a lélegzetem. Mi történhetett, hogy emberi és szakmai méltóságában ennyire a földbe döngölni igyekszik itt valaki valakit a nyilvánosság előtt? Ily haraghoz nagyon, de nagyon meg kellett itt „valakinek” bántódnia, ehhez a szakmai kifogás nem lehet elég! Ám ami a lényeg: kijelentetett, nem kell edző, tud mindent, edzésterveit úgyis ő írja régóta már, s egyik munkatársa (beosztottja) a klubban nyomkodja majd a stoppert, ha kell. Mondom, Koppenhágába az Eb-re kedvese kísérté már, s jött hír később, hogy Nagy József, a Mike Barrowman személyében olimpiai bajnokot faragott mellúszó-szakember is rajta tartja majd a szemét.

Így ért minket 2020, az olimpia éve, ám jött a Covid, alaposan átrendezve Hosszú Katinka edzési szokásait. 2020 márciusától – a nyári „négy nemzet” viadalt kivéve – 2020 őszi nem versenyezhetett, a játékok reménye meg 2021 nyarára csúszott.

Aki a tokiói teljesítményen mereng, ezt a koronavírus által fölforgatott „rutint” emlegeti elsőként általában. Magam e fölfordulás – meg az évnyi „csúszás” – jelentős szerepét nem tagadom, ám legfőbb oknak nem vagyok hajlandó megnevezni igazán. A történetet sokkal összetettebbnek gondolom.

Augusztus 5-én kelt hírt olvasok. Az úszó édesapja beszél, empatikusan, mértéktartón, nem mentegetve, amit nem lehet, de – számomra – kissé meglepően is. Azt mondja, lelkiismeret-furdalása van, mert az év januárjában (a 2020. őszi ISL-versenyek meg a kihagyott kaposvári bajnokság után tehát) ő beszélte rá Katinkát a folytatásra, hogy próbálja meg Tokiót, nehogy megbánja évek múlva, hogy kihagyta a játékokat. Ha ez igaz – annak vélem! –, csak azt jelentheti: az úszó fejében a visszalépés gondolatának komolyan meg kellett fordulnia! Miért, miért nem (pandémia vagy egyebek), tudta hát a hölgy, hogy közel sincs ő – „időarányosan” – azon a szinten, ahol a sikeres olimpiához akkor, januárban lennie kellene! De figyeljünk tovább, mert az apa másról is beszél. Arról, hogy leánya Shane Tusuppal volt mégiscsak az igazi, hogy ők ketten nagyon tudtak valamit. Ergo: kár talán – legalábbis visszatekintve kár –, hogy annak a kapcsolatnak – vagy a szakmai részének – vége lett. (Hadd értsem úgy: Hosszú István szerint Katinkának nincs megfelelő edzője az amerikai óta, így nem volt 2021 januárjában sem! Pedig – tudjuk – volt, az, akit ő akart, s került ehhez az illetőnek akkorra éppen „edzői papírja” is.)

Igen Shane Tusup, a különc edző-férj, a szenvedélyes, a sokszor őrjöngő pszichopata, aki bárminek és bárkinek nekiment, de aki mindent kiszorított a versenyzőből, s akinek a szakítás óta – bármibe fogott – semmi sem sikerült. A 2012–2017 közti öt esztendő szakmai élete fénypontja volt, ez aligha vitás. Kettő, azóta is fennálló (ötvenes medencében született, mert rövid pályán ennél sokkal többet!) világcsúcsot, három olimpiai aranyat, egy ezüstöt, hat világbajnoki, hét Európa-bajnoki címet (az egyéb érmeiket meg a 13 rövidpályás véré és a 10 ugyanilyen Európa-bajnoki aranyat nem számolom) hoztak össze ketten ők, meg sok-sok pénzt persze, világ legjobb úszója s egyéb címeiket többet is, s egy modellt, egy önálló életre kelt brandet is ugyebár, ami szinte mindenre rátelepült. Hosszú lett a legértékesebb magyar sportoló, a közösségi oldalak éllovasa félmillió „követővel”, az egyik legbefolyásosabb nő Magyarországon, idol, ikon, példakép, akinek minden – s még azon felül is – megadatott.

Ami – az úszó pályafutására nézvést – zavaró nekem: sokan mintha a Tusup-érát a siker, az utána levőt meg a sikertelenség korszakával kötnék össze visszatekintve most, noha nem így történt. 2018 nagyobb része a magánéleti válság hozta apály kora lett persze (bár – említettem – a glasgow-i Eb 200 vegyes aranya még így is összejött!), ám az év vége (négy véré arany rövid pályán), s főleg a következő esztendő (két – a nyolcadik és a kilencedik – világbajnoki cím

Kvangdzsuban) egyáltalán nem volt sikertelennek nevezhető. Sőt a szakmai eredmények semmivel sem maradtak a korábbiak alatt! A vegyes számoknak továbbra is Katinka maradt a királynője egyértelműen, s hátúszása ugyan kissé romlani, de a pillangó javulni látszott, s hogy az olimpia elsőszámú esélyese ne ő lenne, 2019 kora őszén senki sem hitte volna el. (Magam a vében újra előkerült – mögötte másodikként végzett –, a londoni játékok vegyes számaiban taroló Je Si-ventől tartottam némileg, de a kínai időközben eltűnt másodsorra is.) S ami a lényeg: ezek a 2018 végi, 2019-es győzelmek már a 2018 nyarán kiválasztott Petrov Árpád edzősége idejére estek, bármit mondott Hosszú Katinka utólag, akkor is! Lehetséges, hogy a sikerek még a Tusup-éra melójának voltak köszönhetőek, jó másfél évvel a szakítás meg egy erős fél esztendő érzelmi válság, gyakorlatilag „leállás” után? Vagy: Katinka a Tusup-korszakban annyira mindent megtanult, hogy 2018–19-ben is maga edzette magát, s amit tett, azt az új tréner hál’ istennek nem volt képes elrontani, s a sikerszéria csak ezért folytatódott? De hát a Petrov-éra is létezett, ezt tagadni nem lehet, s azt sem, hogy az ő lapátra tétele, az „önállósodás” után az időeredmények ismét romlani kezdtek, a 2019. decemberi glasgow-i rövidpályás Eb (kísérője – egyelőre csak kísérője – Gelencsér Máté, mint írtam) négy első helye ellenére is. S mit ad isten: Hosszút 2020. február elején 200 vegyesen – 2012 nyara óta nem kapott ki e távon! – Kathleen Baker megverte, három másodperccel, igen alaposan. Egy hónap múlva jött a Covid, elhalasztották az olimpiát, el a többi versenyt, a bajnoknő korábbi edzési, versenyzési szokásai valóban fölborultak, s ezt követően mindent erre lehetett fogni már.

Milyen tréner Petrov Árpád – akit az apa sem említ a Tusup utáni időre nézve –, természetesen nem tudom, koncepciózus, innovatív volt-e, vagy mindent versenyzőjére bízott, ezt sem, de hát edzősége alatt csak jöttek – az előző, illetve, a 2017-es évinél az aranyakat tekintve nem rosszabb! – eredmények, ez kétségtelen. Katinka megvető fordulatát („Nem akarta a győzelmet eléggé!”) meg nem is akarom érteni. Mit jelent ez: nem lobogott a tűz a szemében, nem őrzöngött a parton, ahogy volt férje tette a világ előtt? Ez hiányzott belőle? Emlékszem, a Shane-nel való szakítás után mintha arról beszélt volna Hosszú (diplomatikusan persze), hogy nagy-nagy teher, méltatlan állapotok, olyan ember alól szabadult föl, akire fölnézni nem lehetett, hogy az új – általa választott – edző mennyire más, mint a megelőző volt, s hogy ennek ő mennyire örül. Lehet, e „másságban” később – amikor erre volt szüksége érvként – a „nem akarja eléggé a győzelmet” mentalitás csíráját fedezte föl hirtelen?

Nos, az a gyanúm, Hosszú Katinka – amikor sikerről, előmenetelről (ő a karrier szót használja), a maga életfelfogásának érvényesítéséről van szó – a személysége mélyrétegében ma is ugyanolyan, mint amilyené Shane Tusup 2012 őszétől kezdődően alakította, építette, kalapálta, faragta, formálta őt vagy alakították, építették, formálták egymást, ez mindegy. Amikor Shane azt mondta mámorosan, hogy „ő az én termékem”, valójában nagyon jól tudta, mit beszél. Az alakítás, a formálás gyakorlatiasan brutális mozzanatai – s nem az edzések

kegyetlen intenzitásáról van szó itt, azt mindketten akarták! – elviselhetetlen abronccsá lettek az évek során persze, így a közös cél, a nagy-nagy siker – Rió és a hazai vébé – elérése után a megnyomorított lélek föllázadt törvényszerűen, a szövetség széttörött, összeforraszthatatlanul. (Azóta nyilvánosan egymás nevét sem hajlandók kiejteni, Shane a Katinkáról készülő filmben sem szerepelhet.) Ám a személyiség alapszerkezete, a világfölfogás, ha tetszik, ugyanaz maradt, Katinka ma is Tusup „terméke”, csak a kibírhatatlanná lett „gyártótól” megszabadultan immár.

Ez a fölfogás a világot győztesekre és vesztesekre osztja, ahol nem győzni (nem akarni győzni) bűn. Az élet számára járó juss, alkalom, s annyit fog érni ő, amennyit az alkalmakat kizsigerelve, kihasználva elér („letesz az asztalra”) „látható” eredményben, pénzben, pozícióban, befolyásban, amiből még több pénz, még magasabb pozíció, még több befolyás, így még több alkalom is lesz majd természetesen. Nincs, nem lehet megállás, nincs morál vagy ésszerűség diktálta megfontolás, ami az enyém lehet, nem adom, minden dollárért le kell hajolni itt, s aki ebben akadályoz, vagy az utamba kerül, annak vesznie kell. Az élet üzlet, az a sport is tehát, s az üzletben kőkeménynek – kőkemény üzletaszornynak is – kell lenni napra nap.

Hosszú társa az úszást üzletnek – egy grandiózus, ambiciózus, csúcsra törő életerv alapvetésének – fogta föl, Magyarországra költözésekor minden lehetőséget számba vett, a kapott segítséget köszönte (vagy nem köszönte, de élt vele), elfogadta, s kétségtelen, hogy nagyon kemény munkába fogott, az akkor a huszonegyediket taposó (2009-ben már világbajnok, aztán megtorpant) kedvesével. Szokatlanul sok számot úszott a világcupa-sorozaton, 2012 végére – egyéb érmek mellett – már két világ- és három Európa-bajnoki cím is adódott rövid pályán, 2013 nyarán, a barcelonai vébében meg, mi tagadás, dörzsöltem a szememet. Szálkásra gyúrt nőt láttam, úgy nézett ki, mint egy torpedó. Hat (!) számban nevezett, két aranyat (200 és 400 vegyes), egy bronzot (200 pillangó) szerzett, 100 háton meg a perc alá vitt (59,40) országos csúcs után visszalépett, s 2009-es cápadresszes időitől alig maradt el valamennyivel (400 vegyesen egy tizeddel). A pár néhány hét múlva valahol a déli tengeren (óceáni szigeten) egybekelt, jött a világcupa, az ifjú feleség szórta a rövid pályás világcsúcsokat, ő nyerte (másodszor, de nem utoljára) az összetettet is. Decemberben Tusup már a Testnevelési Egyetemen tartott előadást huszonöt évesen, az év sportolója s az év edzője címet is bezsebelték ők. (E címet Katinka Tusuppal ötször – egyszer-egyszer meg Dave Salo, illetve Petrov Árpád idején –, a férj edzőként négyszer nyerte el. 2015-re nézve Dárdai Pál megelőzte, de a szövetség bocsánatot kért, mondván: „nálunk Shane Tusup az első”!)

2014 maga a tündöklés. A berlini Eb-re 11 (!) számban nevez, három aranyat s még három érmet nyer, három számban visszalép, kettőben kiesik, a zárás után Kiss Lászlóval táncikál nyilvánosan, én meg rájövök: nagyon nem takarékosan, mondhatnám, „bután” úszik ez a nő. Ha nem kéne is, hajtja az elő-, s a középfutamokat, a 400 vegyes első felét – a világcsúcs reményében – meg 2:07,71-re

kezdi (a riói nagy rekordnál 2:08,39-re, sokkal jobb állapotban!), s a végére kifulladás, lelassul alaposan. Így tesz a következő évben a kazanyi világbajnokságon is, a 200 hát aranyát és a 400 vegyes lehetséges világrekordját szerintem ezért veszíti el, de a 200 vegyes csúcsa (2:06,12) megvan, ez a legnagyobb boldogság a párnak, Shane az időt rá is tetováltatja az alkarjára menten. S dübörög az Iron Lady-program is már!

Ez már a nagy terv üzleti fundamentuma, ami a versenyzésnek is a része lett. A mindenkor, mindenütt azonnal fölismerhető, azonosítható „brand” építésének törvénye, amit, akár a meleg vasat, ütni kell, s amiből engedni, amit figyelmen kívül hagyni nem lehet. A nevet Shane szedte föl a távol-keleti versenyek során (egy sajtóhírben nevezték a „fáradni képtelen” Katinkát így), s alaposan ráharpott. Én heherésztem rajta talán, ám kiderült, nagyon nem értjük mi a lényeget! Amikor a kazanyi vébé (2015) 400 vegyes győzelme után – ötödik világbajnoki címe volt Hosszúnak, amivel nemcsak Egerszegit, a négyszer győztes Darnyi Tamást is „lepipálta” tehát, igaz, hogy az ő idejünkben négyévente volt vébé csupán, elfelejtették megemlíteni – a *Nemzeti Sport* „Arany Ladyként” köszöntötte őt a címdalán, a férj örjöngeni kezdett: Katinka neve Iron Lady, ezt kötelező tudomásul venni, ettől eltérni nem lehet! S valóban így jelent meg minden mindenütt ezután. A „motivációs” könyvek, amikkel élni akarták tanítani az „elmaradott” népet, a póló, a sapka (a „termékeim”, sóhajtottá áhítattal a hölgy) s egyebek. (Nem tudom, észrevette-e valaki: e név – noha szigorúan tilos – még a riói olimpián viselt téglaszínű melegítő hátrészén, filctollal írva egy kicsi fehér téglalapban is ott virított, a dobogó tetején állva is!) Az Iron Lady lett a minta, a sikeresség idolja, aki sosem adja föl, aki sosem fárad el, aki a rengeteg munkában hisz, akit „követni” kell a közösségi térben s a valós életben is. S ami elvárásokkal, önként vállalt igazodási kényszerekkel, kötelezettségekkel jár persze!

Azzal például, hogy muszáj sok-sok számban indulni, s az első pillanattól hajtani, hisz ez a fejekbe vert Iron Lady-képhez, az imidzshez – s önnön identitásukhoz is már! – hozzátartozik. A visszalépéseket – amik 2013-tól kísérik e pályát! – ki lehet magyarázni, főleg, ha vannak aranyak, hisz a rajongónak nevezett fogyasztó kizárólag a győzelmet várja, látja, az úszás minőségéről, az időeredményekről, a sportág törvényszerűségeiről fogalma sincs általában, nem is érdekli őt. Őt a két karra aggatott, világbajnok futamokon szerzett – szakmai szempontból „semleges” értékű – érmek tömegével pillanatok alatt el lehet bővílni, kábítani s „követni”, védeni is fogja az ő rajongott idolját mindhaláláig. Hallhat, olvashat róla bármit, „jóra” fogja magyarázni menten, s minden létező vitában, konfliktusban neki ad majd igazat. A világot az elismerés-irigység dimenzióban lesz képes fölfogni csupán, ahogy a sikeres pár is tette. Vélték, mindenki sikerre tör(ne) itt a földön, ha valaki mégsem, az az ő észjárásuk felől nézvést nem is értelmezhető „lúzer”, ezért hitték – s hiszik sokan –, az őket ért kritika forrása kizárólag az irigység, a sikerek irigylése lehet! Viselkedésük e része olyannak fog tűnni, akár a celebeké. (A „csinálják utánam”, meg a „te mit tettél le az asztalra?” szindrómáról van szó természetesen.)

Ez a brand a „foga fehérjét” 2015–2016 fordulóján mutatta ki egyértelműen, s akkora vihar kerekedett, amekkorát a két főszereplő sem akart talán (például Kiss László jó félszázados ügyének előkaparását, s ezzel a neves, nekik kezdetben rengeteget segített edző tönkretételét). A december 22-én és az új év január 6-án tartott, szerződéstépéssel tarkított sajtótájékoztatókról van szó, amibe sokan sok mindent beleláltak, s ami a világszínvonalon teljesítő, meg nem alkuvó, szabadságharcos Katinka imidzset hatalmasra dagasztotta aztán. Emlékezzünk: voltak, akik a korrupció és diktatórikus rezsim engesztelhetetlen támadóját ünnepezték, s néhány balos csoport rögvest a zászlajára is tűzte Hosszút. Mások meg Orbán Viktor emberét vélték fölismereni benne, akinek a balos kötődésű Gyárfás Tamást kellett eltüntetnie, hogy az új elnök e sikeres sportágban is „pártkatona” lehessen végre. Szerintem meg a pár a közös világkép, a brand törvényét, logikáját követve cselekedett csupán. Jelezték: a világ, ami őket körülveszi – noha előnyeire igényt tartottak továbbra is! – számukra idegen (mi az, hogy a magyarországi vébé népszerűsítő filmben való szereplésért nem kapnak milliókat ők, ez az USA-ban elképzelhetetlen!), változzon meg – mondjuk az elnök lemondásával – mindenestől, mert ha nem, ők lépnek ki belőle, s megcsinálják a tervet egyedül! Mindezt két hét alatt – karácsony és szilveszter idején! – szánták tető alá hozni, tudván, hogy lehetetlen, a második opciót lépték meg tehát azonnal és könnyörtelenül (állítom: ez is volt a cél). Tudott ma már: ettől kezdve a szövetség és a házaspár közt gyakorlatilag semmi kapcsolat nem létezett, decemberig – Gyárfás lemondásáig – bizonyosan nem. Az olimpián sem, ahol az első aranyérem megszerzése utáni másodpercek mindennél hívebben beszéltek a nagyvilág színe előtt. Máig, s ahogy nézem, még sokáig élő, hatalmas világcsúcs (4:26,36) született 400 vegyesen, az úszó a kötélre ült, két kezének mutatóujjával előbb az ég felé, majd a saját mellkasára mutogatott, aztán jobbjával a bal vállát kezdte leseperni, beharapott szájszéjjel, miközben szeme haragtól villogott. Én csináltam meg, én (mi) egyedül, ti meg senkik vagytok, nem kellett nekünk! Gyárfás döbönt faarca a lelátón mindent elmondott akkor. A három arany jól jött a csapatnak persze, de nagyon kellett volna még egy legalább – én Cseh Lacitól vártam –, amit nem a vaslédi szerez nekünk. Nem lett, lett helyette a bizonygatás: az a három is a miénk, s Hosszú – itt tanult úszni, itt nevelkedett, itt versenyzett majdnem húszéves koráig – a magyar sport része egyértelműen.

Ők nem így gondolták. Katinka a harmadik „motivációs” könyv elejére a magára mutogató fotót látta szükségesnek tenni, karácsonykor fenyőjének csúcsát a riói érmekkel díszítette föl – mit mondott Balczó András ekkor, nem leírható –, Shane másik kezére a 400-as világcsúcs tetováltatott, majd saját klubot alapított a pár. Gyárfás Tamásnak decemberben, a hét Hosszú-aranyat szült kanadai rövidpályás világbajnokság előtt mennie kellett, lett új, „külsős” elnök, ám az „állam vagyunk az államban” elittudata nemcsak megmaradt, föl is erősödhetett. A budapesti vébé befejezéséig – a rióiaknál szerényebb időekkel, de a egyes két aranyát (s további két érmet) megint, szinte már automataként „szállította”

Hosszú –, illetve 2017 végéig lényegében semmi sem változott. Aztán a szakítás, a válság, a visszaesés s végére a talpra állás esztendeje (2018) jött, új edzővel immár. Katinka nagyot látszott változni emberileg is. Az lett, aki Shene előtt volt, mondták, láthatóan fölszabadult, újra mosolyog, a csapattal együtt él, mozog, megint köszön, akinek – hírlett, a férj parancsára – évekig nem azelőtt, s jött a vegyes két újabb vébéaránya is 2019 nyarán meg a remény, hogy Tokióban ismételhünk.

Két dolog azonban a 2017 előtti idő örökségeként itt maradt. Az egyiket említettem már. Hosszú 2018 végére lenyugodni látszott, az Iron Lady nevet sem szorgalmazta annyira, olyat is mondott, hogy változnak az idők, s most már nem kell sok számot vállalnia, de a vérévé vált szemlélet lényege a világkép mélyén élt makacsul. Az életet a sikerek hajszolása alkalmának tekintette továbbra is, ebben jottányit sem változott. Shane hagyta-e rá az ötletet, nem tudom, de most meg – a tenisz, a golf vagy az atlétika példájára – az úszást akarta s akarja egész éves, a versenyzőknek pénzt fialó sportággá tenni elszántan és mindenáron. E kísérletet modorosnak, a versenyeket meg – az időeredmények megszállottjaként – élvezhetetleneknek, sőt, identitáshiányosan tartalmatlanoknak látom eddig, igaz, ez nem érdekes.

A történet másik „hagyatéka” sokkal inkább. Ez arról szól, hogy 2016 elejétől Hosszú Katinka azt tesz, amit akar, nem lehet olyan kérése, kívánsága, ami ne teljesülne, ha tökéletesen ésszerűtlen dologról van szó, akkor is. Mert az általa 2013-tól – a válság évét nem számítva – rendre előállított minimum két arany rettenetesen kell, azt veszélyeztetni pillanatra sem szabad. Minden úgy lesz, ahogy Katinka kívánja tehát, őt még szóval bántani, kritikával illetni sem ildomos. Így volt ez 2019–20-ban s az olimpiai fölkészülés véghajrájában is.

Így volt, amikor edzőjét – külső szemlélő számra hirtelen jött ötletnek tetzőn – elküldte, s így akkor, midőn kijelentette: egyedül is képes csinálni tovább. Mi lett volna, ha nincs Covid, ha az olimpiát 2020 nyarán megrendezik, nem tudjuk meg soha, ezen tépelődni fölösleges, ám vélem, a „dolgok” 2019–20 fordulója körül sem voltak megnyugtatóak már, s nemcsak a 2019. végi s a 2020. eleji, relatíve gyengébb – 200 vegyesen, a „presztízsszámban” való súlyos vereségét idéztem már – időeredmények miatt mondom ezt. Nem hiszem, hogy úszásban lehet edző nélkül eredményt elérni, erről van szó egyszerűen! No, de jött a pandémia.

Sokat emlegetett módszere, ami szerint a legjobb edzés a verseny, mennyire az ő alkatára szabott, nem tudom – gyanakszom, hogy amolyan pszichológiai placebo hatásról is szó lehetett –, tény, hogy e módi 2013 és 2019 közt eredményesnek mutatkozott, meg az is, hogy e lehetőség most elveszett. Lényegesebb, hogy március végén kiderül: nem lesz nyáron olimpia, majd az, hogy Európa-bajnokság sem augusztusban. Sőt, nem tudni, mikor lesz verseny egyáltalán. Katinka keménynek mutatja magát, edz szárazon, tornázik odahaza, s egy bájosan groteszk képet is közöl: úszódresszben, sapkában, szemüvegben, „teljes menettfelszerelésben” ül a földön a tévé előtt, hogy így – legalább pszichésen –

tartsa „formában” magát. Ám nincs mese: a motiváció (ezt a sikerszemlélet divatszavává lett fogalmat igen szereti, nincs két-három mondata egymás után, hogy ki ne ejtené) valóban elveszett, sem ő, sem más – Milák Kristóf például egy keserű májusi interjú szerint – nem leli a helyét. A „négy nemzet” versenyen – július végén, a járvány apálya idején rendezték a Margitszigeten – legjobbjától 200 vegyesen nyolc, 400-on tizenhat másodperccel marad el, miközben Milák 100 pillangón és 200 gyorsan alig valamivel. (Régi észrevételem megint igazolódik: Milák valóban úszózszeni, „vízérzéke” igen gyorsan helyreáll, Hosszú Katinka nem az, „csak” jó alapképességekkel megáldott, káprázatos szorgalmú és munkabírású, megszállott sportoló, olyan, mint a szintén „rajongó-, siker- és munkamániás” Cristiano Ronaldo a fociban, aki így a született zseni-nél is eredményesebb – de ettől még nem jobb! – lehet sokszor.) Az év első fele kiesett tehát, de ami lényegesebb: Hosszú 2020 őszén már versenyezhetett, ha nem a megszokott módon és körülmények között, akkor is, ráadásul „duplán” hazai pályán.

Budapesten, a Duna Arénában, ahol minden csempét ismer, hisz kiváltságosként ott gyakorolhatott egyedül, igaz, „buborékban” élve közben, az általa álmodott ISL-sorozaton, hat héten át, ám a maga gründolta, főnökölte csapat (Iron Team) eléggé lemaradt. A bajnok közepesen kezdett, ígérte, a versenyzéssel egyre jobbak lesznek az idők, erre egyre gyengébbek lettek, noha Katinka rövid pályán – kiváló fordulói miatt – különösen jól szokott teljesíteni. E versenyt el is felejtettük mára tán, bár nem lehetett nem látni: beragadt a szekér. Rádöbbenhetett, nagy itt a lemaradás, a decemberre tolt országos bajnokságot ki is hagyta sztárunk, mondván, edzeni kell, erre van szüksége most. (Mégsem mindig legjobb edzés a verseny tehát?) Ama „nagy beszélgetés”, amit az édesapa említ, ekkortájra eshetett, a döntéssel: mégiscsak meg kell próbálni Tokiót. Edzőtáborokról jöttek hírek ezután, képek az Instán dölgivel, Dubaiból és máshonnan, Mátéval, a kedvessel, aki – OKJ-s gyorstalpalóval rendelkező, a kiemelt edzői programba magas fizetéssel bevett trénerként immár! – vele együtt végzi a szárazföldi munkát, meg egy delfinnel, amiért a követők közül többen megharagszanak. Megtudjuk: erőnléti és bokszedző is elkísérte, minden – természetesen az anyagiakat is beleértve – segítséget megkapott, a munka ideje ez nem lehet baj tehát. A március végi bajnokságon már nem lehetett nem elindulnia. 4:42-t úszott 400, 2:11,47-et 200 vegyesen, pillangón tűrhetően ment (100-on 59,30, s 200-on Kapás Boglárkától csak három métert kapott), de például 200 gyorsan – noha jól bekezdett, győzni akart – 2:02-vel (legjobbja 1:55,41 2015-ből!) negyedik lett csupán.

Ekkor írtam (Tempó délelőtt, *Nemzeti Sport*, 2021. április 7.): „Lehet, már nem a mindenáron való győzelem a legfontosabb életében? Véleményemmel a májusi Eb-ig várnék inkább, de állítom: ha az olimpián 4:30-ig – vagy annak közelébe – ér, az összes kalappal le előtte, ha megelőzi valaki (valakik), akkor is!” Jött az Eb arannyal (400 vegyes), ezüsttel (200 pillangó), bronzsal (200 vegyes) – itt kiderül: nem úgy van ám az, hogy Katinka a szoros versenyeket

mindig megnyeri! –, akár reményt sugallónak is nevezhető idővel (a 4:34,76-os négyvegyes, ami az USA válogatójáig a világ idei legjobb ideje volt), amin ha a „szokásos” mértékben javítani tud, nem kell féltetni őt. Ezt írtam (Munkából jövet, *Nemzeti Sport*, 2021. május 27): „ha 400-on 4:30-31-ig, 200-on 2:08-ig (kicsit alája) ér, tisztelet neki”. Nem ért oda, az Eb-n úszott időktől (a 200 vegyes előfutamat kivéve) is meglehetősen elmaradt.

Mi történt az olimpiáig hátra levő két hónapban, nem tudom. Hírlett, Katin-ka fegyelmezetten készül, ám a Mare Nostrum versenyek gyarló időit látva gyanakodni kezdtem: mi lesz ebből? Újra sok számot vállalt, közte a 200 mellett is, másfél másodperccel gyengébbet (2:44,82) úszva, mint Kaczander Ágnes (2:43,41) majd’ ötven esztendeje a müncheni játékokon, 2:12-13 körül 200, rendre 4:40 fölött 400 vegyesen, miközben a tudósítások – írtam, ez kell a rajongónak! – a „hány aranyat (vagy érmet) nyert” naponta és állomásonként stílusban szóltak továbbra is.

Összefoglalva: a koronavírus felfüggesztette gyakorlat hiányát nem tagadva is el kell mondani, hogy Hosszú a 2020-as őszi s a 2021-es tavaszi évadot – jó, ősszel nem egészen a szokott módon – ha akarta, végigversenyezhetette (volna) már, s ennél sokkal több lehetősége a szintén „leeresztetten” indult 2018–19-es idényben, a sikeres kvangdzsui vébé előtt sem adatott. Igaz, akkor volt edzője, akiről zokszót sem hallottunk 2019 novemberig, s vele gyakorolva 2019 márciusában 400 vegyesen például 4:33-nál tartott (most 4:41–42-nél). Aztán meg: ő sem lett fiatalabb közben, s éljen, étkezzen fegyelmezetten bár, eddzen akár-mennyit, lehet, nem mindegy, hogy harminc, harmincegy vagy harminckét esztendő már valaki. Summa summarum: úgy gondolom, kellett itt a pandémián kívül valami más hibának, hibáknak is lennie!

Június végi hír: a két vegyes mellett 200 pillangón és 200 háton is nevezte magát. Nem írom le, mit mondtam akkor, de ettől kezdve egy pillanatra sem bíztam a jó szereplésben. Minden korábbi írásomban – nem mintha hittem volna, hogy foganatja lesz – imádkoztam szinte: az olimpián csak a két vegyest szabad vállalnia, a többi számnak – noha „joga van” indulni – semmi értelme sincs (no, jó, az esetleges váltókat nem zártam ki.). A 200 pillangó és a 200 vegyes „ütközéséről” nemcsak tudott – az olimpiai úszómenetrend elég régi már –, Londonból (2012) főbekölintő tapasztalata is lehetett. A pillangó középdöntőjét és a vegyes döntőjét azonos „műsorban”, negyvenöt perc különbséggel rendezik ugyanis, s ennyi idő alatt 200-as távok esetén a legállóképesebb klasszis sem képes tökéletesen regenerálódni. 2012-ben Hosszú a teljes erővel végighajtott 200 pillangó középfutam után (nem került döntőbe, ám Jakabos Zsuzsanna igen) háromnegyed órával a vegyes fináléjában utolsóként, a hetedikről méterekkel lemaradva, 2:14-es idővel ért a célba. A két számot így, ilyen körülmények közt „egyenértékűen” lehetetlen teljesíteni tehát, ezt mindenki értő ember tudja, tudta ő is. A 200 háta önnevezését pedig minősíteni sem akarom. (Kvalifikációs idejét – 2:07,48 –, a kvangdzsui vébében, csúcsformában, a szám középfutamában úszta még, s döntése miatt az idei budapesti Eb-n 2:09,72-vel – Hosszú ennek a közelében

sem járt 2019 nyara óta, s 2:12,84-gyel esett ki Tokióban –, döntőt úszott ifjú tehetség, Szabó-Feltóthy Eszter az olimpiáról lemaradt.)

Miért „vállalta” e számokat is – mint minden téren, ebben is ő dönthetett! –, találgatni nem akarom. Az öt körömszakadtáig védők egy számomra mosolyogtató ötlettel álltak elő, miszerint „be akarta biztosítani magát”. Vagyis: ha 200 vegyesen nem kerülne döntőbe (ez a reggeli középfitamon kiderül), maradjon esély az este induló 200 pillangón. No, ne röhögtessenek! Először is: e sportágban nincsenek véletlenek. Ha ereje vegyesen a fináléra sem elég, miből gondolná az úszáshoz közel élő normális lélek, hogy pillangón fél nap múlva szárnyalni kezd? S még inkább: kiben rémlett föl, hogy a 200 vegyes világrekordere, olimpiai bajnoka, sorrendben négyszeres világ-, ötszörös Európa-elsője Tokióban a döntőről lemaradhat? Tudjuk, nem maradt le, hetediként 2:10,22-vel (világcsúcsa: 2:06,12) az egyes pálya jutott neki, pillangón (akár Rióban) megvisszalépett, ahogy az önnevezés pillanatában borítékolni lehetett. Emberi rosszindulatot föltételezni nem akarok (mármint: Jakabos Zsuzsanna indulását akarta megakadályozni megint, akinek döntős esélye edző-férje, Petrov Iván szerint sem nagyon lehetett – ám ő legalább elindult volna biztosan, aztán... ki tudja?... teszem hozzá). Tudni kell: a dolog nem Tokióban, hanem itthon, június 22-én, a nevezés pillanatában dőlt el, Jakabos lemaradásának oka nem Katinka későn – a vegyes középfitama után – jött „ötlete”, hanem a hónappal korábbi döntés volt tehát. A 200 hátra a „mentők” se nagyon kerestek mentséget eddig, hacsak...? Elvégre a nyolcadik helyért is jár 2,8 millió forint, a hetedikért meg kétszer annyi. Ehhez viszont nem lett volna szabad már az előfutamban kiesnie!

Egyetlen, csak lélektanilag értelmezhető magyarázatot tudok elképzelni, aminek titka a jellemezni próbált alkat rögzült szokásaiban, reflexeiben keresendő. Hosszú hitte, hogy különleges lény, vagy azzá lett, aki nemcsak bármit megtehet, de az Iron Lady-s emléktől sem képes szabadulni végleg, s bízott benne: a nevezéstől a versenyig rendelkezésére álló egy hónap alatt a megfelelő formát most is meg fogja „találni” majd. Lehet, már nem hiszi?

Tudom, ama sikerparancsos világképben, amivel egyggyé lett ő az idő során, az empatikus, morális szempontnak nincs helye. Ami jár neked, ne engedd el (rajongói írják: úszott volna Jakabos vagy Szabó-Feltóthy Eszter a mi Katkánknál jobb kvalifikációs időt!), a siker a fontos, az fölment minden alól. Biztosan így van ez? Vagy lehet a történetnek más olvasata is?

Félreértés ne essék: azt a mocskolódást, ami a háromszoros riói bajnokot éri most, csak megvetni lehet. Mert amit elért, soha senki nem veheti el tőle már, eredményei a magyar és az egyetememes sport nagyjai közé sorolják őt mindörökre. Ám van, amivel, egyszer majd számot kell vetnie – önmaga előtt legalább. Mert nem a tőle gyarló olimpiai helyezésekkel van a baj, hanem annak a világképnek, életvezetési modellnek a legmélyebb rétegével, amiről sokan hiszik, állítják, sulykolják erőszakosan is, hogy csakis ez vezethet a világ tetejére föl. Mert a Hosszú-féle, reá álmódott – 2012 őszén indult – narratívát, ami csábos „ajánlatként”,

könyvekben, címlapokon, képregényben, filmen, s csak az orrukig látó „rajongók” lelkében is készült, dagadt, azt, úgy, mint eddig, továbbírni nem lehet (hozzátennem: a nagy-nagy rössel beharangozott filmet „úgy” folytatni sem), ahhoz hazudni kell immár – önmagunknak is!

A Gundel Takács Gáborral még Tokióban, a versenyek után forgatott beszélgetést nézem többedszerre. Egy végtelenül megtört, mondhatnám, megszeppent, szinte fátyolossá lett hangú nőt látok tépelődni, akiről lefoszlott a keménység, aki már mérgessé lenni sem tud, aki nagyon egyedül – a morális magány értelmében egyedül! – van, s nyugalmat kíván csupán. Megértem, mert – hinni szeretném – a szembesülés keserves, de megspórolhatatlan ideje most kezdődött – kezdődhet! – számára el. Hosszú Katinka annak az utóbbi évtizedekben – de úgy 2010 körül, az informatikai forradalom meglődülésével, a virtuális tér uralmával mindenképpen – reánk borult, minket fogságba ejtett „trendnek” lett tán leglátványosabb magyar kirakatembere, ami a „másik”, de a valóságosabb arcát most mutatta meg neki is irgalmatlanul. Képes-e – Ottlik Géza szavával – e „nehéz tudás ólmával” kezdeni valamit, élete, sorsa ezen múlik, s nem az eddigiekhez hasonlatos, világiasan látványos sikerek ismételt, további hajszolásán. Abból nem kell (nem kellene) több már, a mindenhatóság illúziójának kora véget ért. Köszönje meg a Teremtőnek, hogy nem lesz mit év végén, karácsonykor a fenyő csúcsára tennie, hogy a fán – mert nem ott a helyük! – hamisan csillogó medáliák helyett szerettei arcát láthatja majd.

Mi történt a tokiói medencében, minden szakember tudja, ha – egyelőre – nem mondja hangosan, akkor is: nem volt a versenyző fölkészülve rendesen, ezért úszott nevéhez méltatlanul. Miért nem, ezt meg Hosszú Katinka tudja pontosan, ám – mert embernek kell maradnunk – ez csak reá, és akit legjobban szeret, arra tartozik. Nekünk a riói 400 vegyesre – de nem a célban elkövetett öntelt s „mérges” magára mutogatásra! – kell emlékeznünk.